

De jonge Leo Vindevogel

Marc DECLERCQ

De katholiek-flamingantische politicus Leo Vindevogel, oorlogsburgemeester van Ronse, is de geschiedenis ingegaan als de enige Belgische volksvertegenwoordiger die na de Tweede Wereldoorlog wegens collaboratie werd gefusilleerd. Wij zullen zijn vorming en zijn optreden tot 1914 beschrijven ; zijn politieke loopbaan zal later hier door anderen belicht worden ¹.

1. Een timmermanszoon in de normaalschool

Op 14 december 1888 werd in het ouderlijk huis te Petegem-aan-de-Schelde bij Oudenaarde Leo Vindevogel geboren als zesde kind van de timmerman-aannemer Constant Vindevogel en de herbergierster-winkelierster Hortence Van Copenolle ². In 1903 stierf moeder Vindevogel op 51-jarige leeftijd. Leo was toen 14 jaar en er waren nog twee kleinere broertjes. Een jaar later zou zijn vader hertrouwen. Het inkomen van Vindevogels ouders, bij wie een timmermangast inwoonde, volstond blijkbaar om aan de acht kinderen een verzorgde opvoeding te geven. Van de drie dochters werden er twee huishoudster ; de jongste hield te Brussel een slagerij open. De oudste zoon werd in het spoor van zijn vader schrijnwerker en bracht het later tot burgemeester van Niel in Limburg ; de tweede vestigde zich te Brussel en had er een winkel, terwijl de jongste aanvankelijk schrijnwerker was en later zijn zuster in de beenhouwerij hielp. Leo en Alfred werden onderwijzer ³.

Leo Vindevogel volgde lager onderwijs aan de dorpsschool te Petegem. In tegenstelling tot wat wel eens beweerd wordt, ging hij niet naar het St.-An-

1. De meest gebruikte archieven duiden we als volgt aan :

G.A.W.P. : Gemeente-archief Wortegem-Petegem.

S.A.R. : Stadsarchief Ronse.

R.A.R. : Rijksarchief Ronse.

A.N.S.N. : Archief Normaalschool Sint-Niklaas.

B.A.G. : Bisschoppelijk Archief Gent.

P.A.V. : Privaat Archief Jan Verroken.

2. G.A.W.P. : *Geboorteregister Petegem 1888*, volgnummer 62. Het landelijke dorp Petegem, vlakbij het Zuidoostvlaamse stadje Oudenaarde gelegen, telde in 1890 1986 inwoners, waarvan er in 1895 niet minder dan 877 in de landbouw tewerkgesteld waren. Het beroep van de ouders noerden we uit de bevolkingsregisters en de akten van de burgerlijke stand.

3. Ons megedeeld door H. Vindevogel, dochter van Leo Vindevogel ; brief van 8 juni 1981.

toniuscollege te Ronse om zijn middelbaar onderwijs aan te vangen, evenmin als naar het dichterbijgelegen Onze-Lieve-Vrouwecollege te Oudenaarde⁴. Hij slaagde daarentegen in 1903 in het toelatingsexamen voor de bisschoppelijke normaalschool te Sint-Niklaas. Dat omvatte vragen over godsdienst, moedertaal, rekenkunde, aardrijkskunde, vaderlandse geschiedenis, Frans (dictee en vertaling), gezondheidsleer, landbouw, schoonschrift en tekenen⁵.

In Sint-Niklaas was sinds 1892 kanunnik Amaat Joos directeur. Behalve een knap organisator was Joos ook een ervaren pedagoog. Vorming van geest en karakter achtte hij minstens even belangrijk als het overbrengen van kennis. Zijn belangstelling voor de volkskunde bleek o.m. uit zijn *Waesch Idioticon*. Hij zou trouwens lid worden van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde⁶.

Hij was één der medewerkers geweest aan de *Vlaamsche Vlagge* in 1875 en had samen met A. Rodenbach en P. De Mont de „studentenlanddag” te Gent in 1877 georganiseerd, als voorbereiding op de oprichting van een Algemeen Studentenverbond. Op dat pionierswerk beroemde hij zich graag; toen rond de eeuwwende de studentenbeweging een heropleving kende, was hij een graag gehoorde gastspreker op gouv- en landdagen, zoals op de stichtingsdag van het A.K.V.S. te Sint-Niklaas in 1903 of op de jaarlijkse normalistenvergaderingen in „Den Roden Hoed” te Gent⁷. Joos was ook sociaalvoelend, hoewel minder uitgesproken dan vlaamsgezind⁸.

Meer begaan met de sociale kwestie was Jan De Smedt, de leraar opvoedkunde. En dat niet alleen in zijn lessen, want hij vervulde leidende functies in allerlei katholieke sociale organisaties te Sint-Niklaas, zoals het Vincentiusgenootschap en het Gildenhuis⁹.

Waaruit bestond nu de onderwijzersopleiding? Gedurende hun vier jaren studie kregen de normalisten een gevarieerd programma te verwerken: Neder-

4. We excerpeerden zonder resultaat de palmaresen van genoemde scholen.

5. Nog vijftig andere kandidaten slaagden; *Het Katholiek Onderwijs*, 1902-1903, p. 321 en 515-517. Veruit de meeste van de ongeveer 200 leerlingen waren internen; R. DE VUYST, *Historische schets van de bisschoppelijke normaalschool te Sint-Niklaas*, onuitgegeven seminarieoefening, Sint-Niklaas 1973, p. 52 en 57-64.

6. J. SALSMAANS, *Kan. Amaat Joos (1855-1937)*, in: *Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, Jaarboek 1941*, p. 93-96; C. MELS en L. WILS, *Hendrik Heyman, van flamingant tot christen-democraat*, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, 1981, kol. 30-32.

7. M. CORDEMANS, *Dr. August Laporta en De Student*, Leuven, 1959, p. 415; H.J. ELIAS, *Geschiedenis van de Vlaamse gedachte*, Dl. IV, Antwerpen 1971, p. 120; A.N.S.N., *Verslagboek van de Oostvlaamse Studentenbond, afdeling normaalschool*, Dl. 1904-1907, 30 april 1906.

8. Hij schreef een boekje over de armoede die in kroostrijke gezinnen en bij ouderlingen kon heersen, waaruit meermaals werd voorgelezen op vergaderingen van het Vincentiusgenootschap; A. TROCH, *Amaat Joos*, in: *Bulletin van den oudleerlingenbond Sint-Franciscus van Sales*, 1949, jg. 6, nr. 1, p. 11.

9. *Tot aandenken van Mijnheer Jan De Smedt, in leven leraar in de opvoedkunde van de bisschoppelijke normaalschool*, s.l.n.d., p. 1-8.

lands, Frans, wiskunde, natuurkunde, gezondheidsleer, aardrijkskunde, geschiedenis, handel, grondwettelijk recht, godsdienst, muziek, gymnastiek, opvoedkunde, methodenleer, enz. Zelfs op zondagvoormiddag werd er na de vervulling van de godsdienstige plichten les gegeven. Dan moest een laatstejaarsstudent een proefles geven in de oefenschool, in het bijzijn van de directeur en enkele leraren en onderwijzers. Op 9 december 1906 was het de beurt aan Vindevogel met een les spraakkunst voor het vierde leerjaar. Volgens pedagoo De Smedt was zijn inleiding kort en goed ; evenzo zijn uitspraak en geschrift. Hij deed de leerlingen goed articuleren, maar zijn voorbeelden waren minder goed gekozen. Zijn houding was „te veel gebogen”, hij sprak „veel te rap en te duister” en zijn omgang met de leerling was „te stuur”. Globaal genomen was de les echter „tamelijk goed gegeven”¹⁰. We nemen aan dat Vindevogel een knap leerling was, want op 38 geslaagden was hij negende¹¹.

Behalve een intellectuele vorming streefde men in de bisschoppelijke normaalscholen een „totale persoonlijkheidsvorming” na, die naar toenmalige opvattingen het best in een streng internaatsleven kon verkregen worden. Een oudleerling herinnerde zich later dat de leerlingen 's winters na het opstaan op de nog donkere speelplaats rondliepen om hun voeten warm te houden, dat er in studiezaal of klaslokaal zelden verwarming was en dat de maaltijden karig waren. Vanzelfsprekend vormde te Sint-Niklaas de religieuze dimensie de kern van die persoonlijkheidsvorming : dagelijkse misviering, gebeden bij het begin van lessen, studie en maaltijden, met 's zondags een hoogtepunt : 's ochtends communiemis en gezongen mis en in de namiddag kruisweg, vespers en lof¹². Voor zover er dan nog vrije tijd overbleef, werden de leerlingen gestimuleerd tot engagement in allerlei verenigingen, van een religieuze jongerencongregatie over een onthoudersbond tot een Vincentiusgenootschap en een Vlaamse Studentenbond¹³.

Het Vincentiusgenootschap van Sint-Niklaas stond na 1902 onder het voorzitterschap van J. De Smedt en had als proost priester-leraar Pierre De Wael. Uit de lijsten der aanvaarde leden blijkt dat enkel de laatstejaarsnormalisten werden toegelaten. De wekelijkse vergaderingen begonnen gewoonlijk met een „geestelijke lezing” ; daarna volgde doorgaans een verslag over een huisbezoek aan een noodlijdend gezin. In het schooljaar 1906-1907 werden op die manier het hele jaar door twee gezinnen gesteund. De vergadering werd besloten met

10. A.N.S.N., *Verslagboek der proeflessen*, 9 dec. 1906.

11. A.N.S.N., *Officieel stamregister...*, nr. 1415.

12. A. TROCH, *a.c.*, p. 7-8.

13. Vindevogel was van al die verenigingen lid, uitgezonderd van de onthoudersbond ; A.N.S.N. *Verslagboek van de Congregatie van Onze-Lieve-Vrouw Onbevleete Ontvangenis, 1901-1935* ; A.N.S.N., *Verslagboek van de Onthoudersbond „God Alleen”*, 1903 *e.v.* ; A.N.S.N., *Lijst der werkende leden van de onthoudersbond*.

gebeden en een omhaling. De leerlingen droegen dus ook financieel hun steentje bij. Het gebeurde ook wel eens dat een surveillant de leerlingen meenam naar het Gildenhuis, waar de flamingantische onderwijzer en syndicale propagandist Hendrik Heyman hen dan onderhield over de sociale rol van de onderwijzer in de gemeente¹⁴.

2. In de studentenbeweging

Op initiatief van Leuvense studenten was in 1895 een Oostvlaamse Studentenbond opgericht, die tegen 1903 zo'n 700 leden telde dank zij de steun van de geestelijke schooloverheid¹⁵. In september 1896 was er in de normaalschool een afdeling gesticht. Die telde in 1901-1902 meer dan honderd leden, d.w.z. ruim twee derde van de ouderejaars die in aanmerking kwamen voor het lidmaatschap. Contacten met de oudleerlingen werden vanaf 1898 verzekerd door het opnemen van een „afgevaardigde” in het bestuur. Maar vooral de schooloverheid hield een vinger in de pap: vanaf 1900 werd een „erevoorzitter” aangesteld in de persoon van priester-leraar De Wael. Tegen het schooljaar 1907-1908 was praktisch het gehele lerarencorps, met inbegrip van directeur Joos, erelid¹⁶. De bond werd dus sterk door de overheid gesteund, maar tegelijkertijd door deze ook in de hand gehouden.

Vindevogel was lid van de Studentenbond vanaf het tweede jaar, dus van 1904 tot 1907. In die tijd baadde de bond in een uitgesproken romantische sfeer. Rodenbach werd door de 15- tot 19-jarige leerlingen a.h.w. als een halfgod aanbeden. Zijn gedichten werden ijverig bestudeerd en met passie voorgedragen, om de haverklap zong men „den Blauwvoet”, de oprichting van zijn standbeeld in augustus 1909 werd ijverig mee voorbereid en directeur Joos deelde soms in de klas portretten van zijn jeugdvriend uit¹⁷. Andere studentenleiders die op de handen werden gedragen, waren Amaat Vyncke, medeoprichter van de *Vlaamsche Vlagge*, en dr. August Laporta, redacteur van *De Student*. In oktober 1905 waren 65 leerlingen geabonneerd op dit tijdschrift¹⁸.

14. Aldus Emiel Schoorens, die in 1910 zijn onderwijzersdiploma behaalde, aan J. Verroken, 4 maart 1972; P.A.V.

15. M. CORDEMANS, *Dr. August Laporta en De Student*, Leuven 1959, p. 429 en 448; A. DE BRUYNE, *Lodewijk Dosfel, 1881-1925. Kultuurflamingant, activist, nationalist*, Wilrijk 1967, p. 17-18.

16. A.N.S.N., *Verslagboek van de Oostvlaamse Studentenbond, afdeling normaalschool*, dln. 1901-1904 en 1904-1907; A.N.S.N., *Katholieke Oostvlaamse Studentenbond, afdeling normaalschool. Bijzondere Keure*, art. II; *Het Katholiek Onderwijs*, 1903-1907, jg. 25-28.

17. A.N.S.N., *Verslagboek Studentenbond...*, dl. 1904-1907, passim; E. Schoorens aan J. Verroken, 4 maart 1972; P.A.V.

18. A.N.S.N., *Verslagboek Studentenbond...*, dl. 1904-1907; M. CORDEMANS, *o.c.*, p. 532-533.

De opdracht die Rodenbach de „studenten” had meegegeven om het Vlaamse volk te vervlaamsen, moesten de toekomstige onderwijzers waarmaken door de kinderen hun moedertaal te leren beminnen en hen de geschiedenis van hun eigen volk te leren kennen. In de verheerlijking van Vlaanderens verleden genoten de middeleeuwen duidelijk de voorkeur. De leerlingen richtten literaire wedstrijden in, waarvan de beste pennevruchten opgenomen werden in een kalligrafische bundel, waarschijnlijk *De Klauwaert* geheten¹⁹. Uiteraard kwam de verfransing van het onderwijs ter sprake, vooral dan de toestanden in de vrije instellingen.

Toch mochten de leerlingen niet teveel kritiek spuien, want toen de latere Ronsse onderwijzer Louis Schoorens de verfransing in sommige colleges op de korrel nam, vond erevoorzitter De Wael dat hij „wat te ver ging in zijn algemene gevolgtrekking”²⁰. In 1906 werd de benoeming van aartsbisschop Mercier met de passende betuigingen van opgetogenheid begroet. Ook toen enkele maanden later, in september 1906, de beruchte „Instructions” verschenen, werd over de negatieve punten zoveel mogelijk gezwegen. De positieve kanten daarentegen werden in de verf gezet. Zo mochten de leerlingen in de normaalschool nu „drij dagen per week Vlaams spreken”²¹.

De vervlechting van de begrippen Vlaams en katholiek vond men vanzelfsprekend. Katholieke tijdschriften zoals de reeds vermelde *Vlaamsche Vlagge* en *De Student*, maar ook *Christen Vlaanderen*, *Tolk van het Christen Vlaamsch Verbond tegen de zedeloosheid*, werden ijverig gepropageerd. Naar de sociale beweging werd minder expliciet verwezen, hoewel de syndicale propagandist Hendrik Heyman, een oudleerling, samen met leraar De Smedt een graag gehoorde gastspreker was op „Sint-Lutgardisdag”, de feestdag van de leerlingen²².

Gedurende zijn laatste schooljaar (1906-1907) heeft Leo Vindevogel verscheidene voordrachten gehouden. Daarin pleitte hij voor een algemeen beschaafde omgangstaal en hekelde hij de „vrijheid van taal” inzake administratie en de lamelligheid van de Vlamingen. Op hetzelfde thema voortbordurend, schreef hij een werkje over „vaderlandsliefde”, dat hij in twee voordrachten mocht toelichten. Fier wees hij op de Germaanse afstamming van de Vlamingen en betreurde dat het patriottisme, dat „edel gevoel”, erg in verval geraakt was. Over welk vaderland spreekt hij hier? België? Vlaanderen? De klemtoon lijkt in elk geval op Vlaanderen te liggen: hij heeft het over „Vlaams België”, over „flaminganten”, die in zijn ogen te weinig radicaal zijn, en vooral goedzak-

19. In het archief van de normaalschool te Sint-Niklaas zijn fragmenten van deze bundel bewaard; A.N.S.N., *Verslagboek Studentenbond...*, dl. 1904-1907, 8 april en 30 juni 1907.

20. A.N.S.N., *Verslagboek Studentenbond...*, dl. 1904-1907, 20 nov. 1904.

21. A.N.S.N., *Verslagboek Studentenbond...*, dl. 1904-1907, 11 maart 1906, 21 aug. 1906 en 7 okt. 1906.

22. A.N.S.N., *Verslagboek Studentenbond*, dl. 1904-1907, Sint-Lutgardisdag 1905, 1906, 1907.

kige Vlamingen, die een schrijnend gebrek aan vaderlandsliefde tonen. Bovendien zou hij in oktober 1907 zijn eerste artikels in 't *Volk van Ronse* onder het pseudoniem „Dietschman” publiceren. Het is duidelijk dat hij zich flamingant voelde, zonder daarin een tegenstelling tot België te zien.

Gedurende de hier bestudeerde periode (1904-1907) was hij de enige leerling die in de Studentenbond expliciet de band tussen Vlaamse beweging en christen-democratie legde. Uit zijn laatste voordracht, handelend over volkswikkeling, blijkt dat hij de Vlaamse beweging niet als een taalstrijd zonder meer beschouwde, maar veeleer als een brede culturele emancipatiedrang, die materiële en geestelijke ontvoogding omvatte. Als middelen tot een volledige ontplooiing van de arbeiders zag hij taalkennis, voordrachten, beroeps- en technisch onderwijs en vakverenigingen²³. Hij kan hierbij beïnvloed zijn geweest door zijn leraar De Smedt, door Hendrik Heyman en door artikels van Floris Prims in *De Student*, waarin de beweging uitdrukkelijk in een sociale richting werd gestuurd²⁴.

Vermoedelijk was Vindevogel tijdens de vakanties ook actief in de „studentenbeweging” te Oudenaarde, want hij bracht verslag uit over een vergadering die daar tijdens de paasvakantie van 1907 was gehouden²⁵. We weten dat er toen in het Onze-Lieve-Vrouwecollege een „Bond Maagdendale” actief was, die een twintigtal leden telde²⁶.

Doordrongen van het besef welke voorname godsdienstig-nationale en sociaal-culturele rol de onderwijzer te vervullen had, verliet Vindevogel in de zomer van 1907 de normaalschool van Sint-Niklaas.

3. De jonge onderwijzer

Toen Vindevogel in het najaar van 1907 in de textielstad Ronse aankwam, was daar kort tevoren de Christen Volksbond gesticht: een overkoepelende organisatie van katholieke vakverenigingen, coöperaties, mutualiteiten, propaganda- en ontspanningsverenigingen. Initiatiefnemer daarvan was priester Fl. Weemaes, onderpastoor van de St.-Hermesparochie en aalmoezenier van de sterk paternalistische Werkmanskring. Hij kon daarbij rekenen op de volle steun van de Belgische Volksbond en de Gentse Anti-socialistische Werkliedenbond in de persoon van hun beider secretaris Gustaaf Eylenbosch en van het Algemeen Secretariaat der Christene Beroepsverenigingen van Pater Rutten. Het lag blijkbaar in Weemaes' bedoeling het Ronsese paternalisme aan te vul-

23. A.N.S.N., *Verslagboek Studentenbond*, dl. 1904-1907, 11 okt., 16 dec. 1906, 3 febr., 17 febr. en 30 juni 1907.

24. M. CORDEMANS, *o.c.*, p. 460 en 525.

25. A.N.S.N., *Verslagboek Studentenbond...*, dl. 1904-1907, 5 mei 1907.

26. Zie daarover L. VOS en L. VOS-GEVERS, *Dat volk moet herleven. Het studententijdschrift De Vlaamsche Vlagge 1875-1933*, Leuven 1976, p. 101 en 151.

len met een meer strijdende katholieke arbeidersbeweging naar Gents voorbeeld. Het groeiend succes van de socialisten werkte vanzelfsprekend stimulerend²⁷.

Wat dreef Vindevogel naar Ronse? Hij had daar heel wat familie van moederszijde wonen. Hij vond onderdak bij een tante in de Statiezijstraat, nr. 305, waar hij tot 1913 bleef inwonen²⁸. Hij was benoemd tot hulponderwijzer aan de vrije aangenomen jongensschool van de Zonnestraat, die met zijn directeur en zes onderwijzers veruit de grootste lagere school van de stad was. Volgens de traditie zou sociaal engagement een vereiste geweest zijn voor een benoeming door de voorzitter van het plaatselijke schoolcomité, deken De Bruyne. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat we Vindevogel kort daarop in de Volksbond aan het werk zien, en wel als secretaris. Dit als opvolger van de voormalige onderwijzer K. Goeffers, die vrijgestelde propagandist van de organisatie geworden was²⁹.

De onderwijzersopdracht liet weinig plaats voor verveling. Er werd elke dag les gegeven, behalve op zondag en donderdagnamiddag, op feestdagen en gedurende de paas- en septembervakantie (vanaf de laatste maandag van augustus tot 1 oktober). Daarvoor verdiende Vindevogel aanvankelijk 1200 fr. per jaar, of nauwelijks iets meer dan een geschoolde arbeider uit de ambachtelijke sector. In 1910 werd zijn salaris verhoogd tot 1300 en in 1913 tot 1400 fr.³⁰. Vindevogel zou les gegeven hebben aan kinderen van het eerste leerjaar³¹. Was hij een goed onderwijzer? We hebben reeds gezien dat hij bij zijn proefles „te stuur” geweest was. Ook zijn eigen getuigenis uit de tijd toen hij frontsoldaat was, laat vermoeden dat hij zich niet de geschikte man achtte om kinderen van zes of zeven jaar te leren lezen en schrijven: „Te Ronse was ik een slechte onderwijzer... omdat ik gedurig de strijdgedachten moest verdrijven voor de andere”. Zo kwam hij er in 1913 toe uit eigen beweging zijn ontslag in te dienen: „Ik ben uit het onderwijs gegaan om vrij te worden”³². In het Volksbondbestuur vertegenwoordigde hij het jongenspatronaat³³. Daar zorgden enkele onderwijzers en een priester-bestuurder voor „deftig vermaak”

27. Voor meer informatie betreffende stichting en werking van Werkmanskring en Volksbond, zie M. DECLERCQ, *Leo Vindevogel en de Christen Volksbond te Ronse tot 1914*, licentieverhandeling, Leuven 1982, p. 30-69.

28. Bij de familie Ch.-L. Van Glabeke-Van Coppenolle. Later kwam ook zijn broer Alfred daar inwonen; S.A.R., *Bevolkingsregister Ronse 1900-1910*, dl. V, f° 987; *1910-1920*, dl. VIII, f° 1401.

29. 't Volk van Ronse, 27 okt. 1907, p. 2; Interview met G. Cordier, 6 okt. 1980.

30. O. DELGHUST en M. PORTOIS, *Ville de Renaix, Règlements communaux coordonnés et annotés*, Ronse 1911, p. 104-112; R.A.R., *Ville de Renaix. Ecoles primaires et adoptées. Appendice aux compte communal. Exercice 1907, 1910, 1913*.

31. Interview met G. Cordier, 6 okt. 1980.

32. L. Vindevogel aan zijn vriend Omer Goebel, s.d.; afgestempeld te Terneuzen (ontvanger) op 3 juli 1916; P.A.V.

33. P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 8 okt. 1908.

tijdens de vrije uren van de schoolgaande jeugd. Maar volgens Vindevogel diende men evenzeer de jonge schoolverlaters die naar de fabriek trokken, te behoeden voor „het bedrog en den dwang der godsdiensthaters en volksbedriegers”. Daarom stelde hij begin 1908 voor, een oudleerlingenbond te stichten. Zo'n bond bleek later inderdaad te bestaan, want in 1912 werd in zijn schoot een harmonie opgericht³⁴.

4. „Liever geen Vlaanderen, dan een geuzen Vlaanderen”

Belangrijker dan zijn rol in het jongenspatronaat was Vindevogels medewerking aan het plaatselijke christen-democratisch weekblad *'t Volk van Ronse*. Vanaf begin november 1907, dus nauwelijks meer dan een maand na zijn aankomst te Ronse, publiceerde hij een reeks artikels onder het pseudoniem „Dietschman”³⁵. In geharnaste taal trok hij van leer tegen de verfransing van de administratie te Ronse en hij kloeg vooral het gebrek aan zelfrespect van de Vlamingen aan: „flauweriken”, „sleepdragers”, „mossels” en „stommeriken”³⁶. Dit doet ons vermoeden dat hij toen al aangesloten was bij de Vlaamse Onafhankelijke Wacht van Ronse, waarvan hij in 1908 secretaris werd³⁷.

Begin maart 1908, in het vooruitzicht van de wetgevende verkiezingen van 24 mei, verschoof zijn aandacht naar nationale problemen, zoals de overname van Kongo door de regering, de sociale kwestie en de schoolstrijd, die alle door een flamingantische bril bekeken werden. Vindevogel bleek voorstander van een overneming van de kolonie, maar het toekomstig bestuur diende wel tweetaalig te zijn. „Ook alle minnaars der Nederlandse taal moeten in Kongo een open veld zien, een veld dat bij Rhodesië ligt waar tal van nederlandssprekende boeren zijn, dat ligt geschakeld aan Zuid-Afrika, waar het Nederlands element overwegend is... In de bres! In Midden-Afrika is uitbreiding van ons Vlaams volk en bloei der Nederlandse taal en letteren in 't verschiet, daarbij 't is voor ons recht!”³⁸.

34. *'t Volk van Ronse*, 8 maart 1908, p. 2 en 13 okt. 1912, p. 2; P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 9 en 20 maart 1908.

35. In het nummer van 25 juni 1911 veranderde zijn schuilnaam in „Volksbonder”; het laatste artikel van „Dietschman” verscheen in *Rechtuit* (Christendemocratisch maandblad) van 30 juni 1911. Het pseudoniem „Volksbonder” behield hij, tot hij in 1913 Ronse verliet. Uit een afscheidsartikel van Vindevogel zelf in *'t Volk van Ronse* en een dankwoord van de redactie van *Rechtuit* kunnen we afleiden dat „Volksbonder” Vindevogel was. Tevoren had hijzelf al in een polemieek met het socialistische weekblad „De Verbroedering” laten uitschijnen dat achter Dietschman en Volksbonder dezelfde persoon schuilging; *'t Volk van Ronse*, 25 juni 1911, p. 1 en 19 jan. 1913, p. 2; *Rechtuit*, 30 juni 1911, p. 4 en 26 sept. 1913, p. 1.

36. *'t Volk van Ronse*, 3, 10, 17 en 24 nov. 1907; nog enkele artikels in dezelfde toonaard volgden.

37. *Ligue Démocratique Belge, Annuaire 1909*, bijlage, p. 19.

38. *'t Volk van Ronse*, 5 april 1908.

Het tweede thema waar Vindevogel gedurende deze verkiezingsstrijd op hamerde, was de verdediging van het christelijke geloof en de afwijzing van de „Franse zedeloosheid”. Daarom riep hij alle flaminganten op, om voor de katholieke partij te stemmen, omdat de liberale flaminganten enkel de Franse ideeën en zeden in het Nederlands wilden invoeren; maar aangezien „het christen geloof aan ons volk toch duurbaarder is dan de Vlaamse moedertale”, had hij desnoods „liever geen Vlaanderen, dan een geuzen Vlaanderen”³⁹. Door dergelijke uitspraken raakte hij met het liberale weekblad *Le Journal de Renaix* verwickeld in een polemiek over het neutraal officieel onderwijs, een discussie die werd opgerakeld tijdens de kleine schoolstrijd die zich jaarlijks herhaalde bij de start van het nieuwe schooljaar⁴⁰.

5. Van machteloosheid naar radicalisering

Hoewel de Volksbond te Ronse gesticht was om aan een strijdende christelijke arbeidersbeweging de bewegingsruimte te verschaffen die in de paternalistische Werkmanskring ontbrak, kregen de vakverenigingen in het nieuwe Volksbondbestuur niet zoveel invloed als ze gewent hadden. De syndicalisten hadden in de vrijgestelde propagandist van de Volksbond, Kamiel Goeffers, een leidsman en woordvoerder. Vanaf 1908 formuleerde hij hun eisen, die samengevat hierop neerkwamen: onafhankelijke vakbondswerking, democratisering van het Volksbondbestuur en uitgave van een syndicaal blad, dat laatste „omdat het *Volk van Ronse* niet vrij en onafhankelijk genoeg is tegenover de bazen en omdat in het *Volk van Ronse* verkeerde gedachten over vakvereniging worden vooruitgezet”. Bij dat alles bleven persoonlijkheden niet uit en ondanks de bemiddelingspogingen van Pater Rutten groeide het conflict uit tot een breuk: Goeffers werd door het Volksbondbestuur ontslagen, waarop de vakvereniging zich afscheurde⁴¹.

Vindevogel nam een paar taken over van de ontslagen Goeffers; zo werd hij secretaris-schatbewaarder van de pensioenmaatschappij *Ons broodjen voor Morgen*, wat betekende dat hij elke zondagmorgen van 9 tot 10 uur ter beschikking van de leden stond⁴². Overigens had hij zich in heel deze kwestie op de vlakte gehouden.

Nog niet hersteld van haar syndicale aderlating, kreeg de Volksbond weldra af te rekenen met een paar karakteristieke gevallen van paternalistische arrogan-

39. 't *Volk van Ronse*, 5 april, 3 en 10 mei 1908.

40. 't *Volk van Ronse*, 24 mei en 13 sept. 1908; *Le Journal de Renaix*, 19 april 1908.

41. P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 1907-1909, passim; K.A.D.O.C., *Brievenboek C. Rutten*, 1907-1914: Rutten aan Goeffers, p. 111-113 en 176-177, Rutten aan de deken van Ronse, p. 160-162 en Rutten aan de voorzitter van de Christen Volksbond, p. 196-197.

42. 't *Volk van Ronse*, 21 maart 1909.

tie. Toen eind 1909 het pollreglement van de Katholieke Kiesvereniging van Ronse werd gewijzigd, werden de wensen van de Volksbond daarbij volkomen genegeerd⁴³. Bovendien probeerden enkele katholieke patroons hun visie op de sociale vooruitgang door te drukken. Ze gaven premies — tot 20 % — op het bedrag dat hun arbeiders in de pensioenkas stortten. In de syndicale kringen van de Volksbond — of wat daar nog van overschoot — bekeek men deze evolutie met lede ogen, aangezien de arbeiders, om een grotere pensioenbijdrage te kunnen storten, allereerst snoeden in hun vakbondslidgeld. Het bleef niet daarbij. Nieuwe maatschappijen werden door de patroons gesticht en bij de Werkmanskring aangesloten⁴⁴. Uit machteloosheid kon de Volksbond niet frontaal reageren.

Toch groeide binnenskamers een kern, die hierin verandering zou brengen. Eind 1908 was in de schoot van de Volksbond een Sociale Studiekring gesticht, die tien tot vijftien leden telde en wekelijks vergaderde onder leiding van drie priester-leraars van het college om problemen van geloofsverdediging, economie, sociale politiek e.d.m. te bestuderen en te bespreken. Vanaf midden 1910 traden de leden naar buiten met voordrachten. Wat nog belangrijker was, was dat op 29 juli 1910 het eerste nummer van een nieuw syndicaal blad het licht zag. Het werd *Rechtuit* gedoopt en droeg als ondertitel „maandblad voor sociale wetenschappen en werkersbeweging”. De voornaamste doelstellingen waren: „de ontwikkeling der leden” en „propaganda van de christen vakorganisatie”⁴⁵. Uiteraard werd het blad in de socialistische pers koel onthaald. Volgens deze zou *Rechtuit* „aaneengeflanst worden door priesters, schoolmeesters, vlindervogels en fabrikanten...”⁴⁶. Men lette erop dat hier op Vindevogels naam duidelijk gezinspeeld werd.

Eén der eerste thema's die Vindevogel in het nieuwe blad aansneed, was de pensioenkwestie. Hij eiste een pensioen van één frank per dag, waaraan de staat en de patroon een flink deel moesten bijpassen, aangezien de meeste arbeiderslonen te laag waren om de bijdragen te kunnen betalen. Hij verklaarde zich voorstander van verplichte verzekering, want „dommeriken moet men dwingen gelukkig te zijn”⁴⁷.

Van de lange en harde staking in de spinnerij Dopchie gedurende het voorjaar van 1911, waarbij aan syndicale zijde een vakbondfront tussen socialisten, Volksbonders en afgescheurden werd gevormd en aan patronale zijde met lock-

43. R.A.R., *Reglement van inrichting der Katholieke Vereniging voor de stad en het kanton Ronse*, 1909, p. 9-17; R.A.R., *Organisatie van de politieke actie van den Volksbond*, 3 nov. 1909; *'t Volk van Ronse*, 7, 14 en 21 nov. 1909.

44. *'t Volk van Ronse*, 28 nov. en 12 dec. 1909 en 3 juli 1910; P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 6 mei, 13 en 22 juni 1910.

45. P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 6 mei 1910; *'t Volk van Ronse*, 31 juli 1910; *Rechtuit*, 29 juli en 28 okt. 1910.

46. *De Verbroedering*, 31 juli 1910.

47. *Rechtuit*, 27 juli en 30 sept. 1910.

out gedreigd werd, hielden de Volksbonders een scherper sociaal profiel over. In *Rechtuit* aanvaardden ze zelfs het principe van de klassenstrijd ! Vindevogel was opgetreden als hun woordvoerder tegenover de socialisten⁴⁸. We achten hem ook medeverantwoordelijk voor de radicalisering in *Rechtuit*.

Wat liet de Volksbonders toe een dergelijke onafhankelijke koers te volgen, waar ze twee jaar eerder nog uit onmacht hadden gezwegen ? In het verslagboek regent het geen klachten meer over de coöperatie, maar er is nu sprake van een „bloeiende bakkerij”⁴⁹. Een jaar later leken ze het zwijgen wel definitief verleerd te hebben. Hoewel de katholieken bij de verkiezingen voor de Ronsese werkrechttersraden te Ronse zelf de duimen moesten leggen voor een kartel van socialisten en liberalen, behaalden ze toch de overwinning dank zij de stemmen van de landelijke kantons Horebeke en Nederbrakel. In *Rechtuit* was Vindevogel wild enthousiast : „Die kiezing is een keerpunt in de strijd ; zij blaast den aftocht van het socialisme dat een tijdje heeft gebloeid, maar nu zinkt in zijn eigen zedelijk verval”. En naar de toekomst blikkend, zei hij : „Vergeet het niet, dat in Ronse al wat buiten ons staat onvermijdelijk moet vallen ; maar dat de Volksbond geroepen is om alleen, machtig en krachtig, over Ronse te heersen. Aan ons de heerschappij over Ronse !”⁵⁰. Geen geringe ambitie !

6. Schoolstrijd en Vlaamse grieven

In maart 1911 diende Fr. Schollaert, premier en minister van kunsten en wetenschappen, een wetsontwerp in, dat voorzag in de leerplicht tot 14 jaar. De meest omstreden bepaling was de financiële gelijkstelling van de aanneembare scholen met de officiële. Daartegen liep de oppositie van socialisten en liberalen te wapen. Een eerste protestmeeting van de Ronsese socialisten op 22 april deed Vindevogel naar de pen grijpen. De schoolplicht — in feite leerplicht ! — was volgens hem eindelijk acceptabel geworden door de keuzevrijheid van de ouders. „Neutraal” onderwijs was immers onmogelijk. En hoewel hij zich hevig voorstander verklaarde van verplicht onderwijs, kon hij ermee akkoord gaan dat het tijdens een overgangperiode slechts door middel van lichte straffen zou worden opgelegd. Streng sancties waren geoorloofd om leerlingenjacht in te tomen. Het rumoer van de oppositiepartijen deed Vindevogel af als op gang gebracht en gedirigeerd door „logemannen”. Ze mochten dan al dreigen met revolutie, de katholieken zouden zich niet gewillig laten neerslaan.

48. 't Volk van Ronse, 29 jan., 5, 19 en 26 febr., 5 en 21 mei 1911 ; *Rechtuit*, 27 jan., 24 febr. en 31 maart 1911 ; P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 20 febr. 1911.

49. P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 29 maart 1911.

50. *Rechtuit*, 26 april 1912 ; 't Volk van Ronse, 28 april 1912.

Maar zover kwam het niet. Koning Albert dwong met verwijzing naar het straatruoer op behendige wijze Schollaert tot ontslag⁵¹.

Het is niet zo verwonderlijk dat Vindevogel zich vierkant achter Schollaert had geschaard. Het ontwerp kwam het meest tegemoet aan de wensen van de christen-democraten en de Belgische Volksbond had zijn maatschappijen opgeroepen, het door dik en dun te verdedigen. Opmerkelijk is wel dat hij niet de bezwaren van bepaalde katholieke onderwijzerskringen, zoals van het Christen Onderwijzersverbond deelde. In zijn artikels ging hij daar niet op in. Hij las waarschijnlijk *Het Katholiek Onderwijs*, het blad dat door de normaalschool van Sint-Niklaas werd geredigeerd en dat zich positief uitliet over het ontwerp. Een bijkomende stimulans om het te verdedigen lag in de vooropgestelde verhoging van het jaarloon van een hulponderwijzer met 200 fr.⁵². De afloop van de schoolkwestie was niet de eerste politieke ontgoocheling die Vindevogel te verwerken kreeg. Toen na een lange parlementaire lijdensweg in mei 1909 het wetsvoorstel Franck-Segers betreffende de gedeeltelijke vernederlandsing van het middelbaar onderwijs door uitbreiding van de wet van 1883 werd afgeschoten, lokte dit in katholieke Vlaamse kringen een heftige verontwaardiging uit⁵³. Zo ook te Ronse. „Een eigen Vlaams onderwijs?“, vroeg *'t Volk van Ronse*, „Nee. Dat hebben de Polen niet en men zegt dat zij schandelijk verdrukt worden. Dat hebben de Vlamingen ook niet en men zegt dat zij vrij zijn! 't Is een kaakslag aan de Vlamingen!“ De Vlaamsche Onafhankelijke Wacht, achter welks artikel wij de pen van haar secretaris Vindevogel herkennen, reageerde zelfs enigszins agressief: „Nu zullen de Vlamingen weerkletsen! En men prate niet: de tijd is niet gekozen; uitvluchtens! Zij hebben van 1830 tot 1909 tijd en gunstige ogenblikken genoeg gehad; 't zijn slaapmiddelen en wiegelieljes; wij worden het beu! Leve de vervlaamsing van het vrij middelbaar onderwijs! Moedertaal, voertaal!“⁵⁴. Hoop en wanhoop wisselden elkaar af tot aan de stemming van een verminkt voorstel in april-mei 1910.

Daarna concentreerde de Vlaamse beweging zich op de vernederlandsing van de Gentse rijksuniversiteit, waartoe in maart 1911 door de nieuwbakken katholieke volksvertegenwoordiger Fr. Van Cauwelaert in de kamer een wetsvoorstel was neergelegd. *'t Volk van Ronse* trachtte sinds 1910 zijn lezers warm te maken voor dit actiepoint en bediende zich daarbij van argumenten, klaarblijkelijk geput uit het verslag van Julius Mac Leod ten voordele van de vernederland-

51. L. WILS, *De politieke ontwikkeling in België 1894-1914*, in: *Nieuwe Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, dl. XIII, p. 418; Over de rol van het hof in deze zaak, zie M. DEMEYER, *De val van het kabinet Schollaert (8 juni 1911)*, licentieverhandeling, Leuven 1981, p. 95-98; *'t Volk van Ronse*, maart-mei 1911, passim.

52. M. DEMEYER, *o.c.*, p. 26-27, 35, 40 en 47-51.

53. L. WILS, *a.c.*, p. 416-417.

54. *'t Volk van Ronse*, 16 en 23 mei 1909.

sing (1897) evenals uit De Raets *Over Vlaamsche Volkskracht*. Die kunnen op de volgende wijze samengevat worden : de verfransing van de intellectuele elite vergroot de kloof tussen het gewone volk en zijn leiders ; van keuzevrijheid kan er geen sprake zijn zonder een Nederlandstalige universiteit ; onderwijs in de moedertaal is een pedagogische noodzaak : „zo eist het de natuur, zo eist het God” ; van katholiek standpunt uit bood de vernederlandsing het voordeel dat een dam kan opgeworpen worden tegen „de verbastering die uit het zuiden komt aangespoeld”. De oplossing is nochtans eenvoudig : van de twee bestaande rijksuniversiteiten, te Luik en te Gent, moest men er één vernederlandsen : Gent. De universiteiten van Brussel en Leuven kunnen evenwel best een oplossing in eigen schoot zoeken. Het wetsvoorstel Verhaegen-Woeste, dat voorzag in een gedeeltelijke verdubbeling, werd radicaal afgewezen ; het was enkel van aard om met de Vlamingen „den zot te houden” en zou bovendien onnodige kosten veroorzaken⁵⁵.

Het leeuwegebrul verstomde echter tijdens de propagandaslag voor de wetgevende verkiezingen van juni 1912, die volledig in het teken van een eventuele linkse overwinning stonden. Hieruit moge nog eens blijken dat voor de Volksbonders, Vindevogel inclusief, de levensbeschouwelijke belangen hun voorrang op de taalstrijd behielden. Toch was hun aandacht voor dit laatste probleem niet gering. Te Ronse zelf bekwamen ze de eerste toegevingen van het stadsbestuur, zoals de uitvaardiging van alle openbare bekendmakingen in beide landstalen en het aanbrengen van tweetalige straatnaamborden⁵⁶. Kort daarop werd een afdeling van het Davidsfonds gesticht, die nog geen jaar later omstreeks 120 leden telde⁵⁷.

7. Politiek en syndicaal optreden (1912-1913)

De inzet van de verkiezingen van juni 1912 was belangrijk. Niet alleen waren er door een zetelaanpassing 20 zetels meer te verdelen, maar er bestond ook een ernstige kans dat de linkse partijen de macht zouden overnemen. Liberalen en socialistes sloten in de meeste arrondissementen kartels af op basis van een anticlericaal programma, waarin ook de eis van algemeen enkelvoudig stemrecht voor mannen was opgenomen. Hoewel de Christen Volksbond bij de samenstelling van de lijst door de Katholieke Kiesvereniging van Ronse volledig was genegeerd, besloot zijn bestuur begin april een antisocialistisch propagandafonds te stichten. Een paar dagen eerder hadden enkele socialistes Vindevogel uitgedaagd hen op één van hun meetings op het platteland rond Ronse

55. *'t Volk van Ronse*, 2 en 9 april en 2 en 9 juli 1911 ; *Rechtuit*, 26 mei en 30 juni 1911.

56. *'t Volk van Ronse*, 13 nov. 1910 en 11 juni 1911.

57. *'t Volk van Ronse*, 30 juli 1911 en 24 maart 1912.

te komen tegenspreken⁵⁸. Dit was het sein voor een bijna twee maanden durende campagne, waarin de Volksbonders, mede op vraag van Oudenaardse politici, in het arrondissement Oudenaarde eigen meetings organiseerden of die van liberalen, Daensisten en vooral van socialisten gingen verstoren⁵⁹.

Een climax werd bereikt toen Vindevogel op 7 mei het socialistische Volkshuis te Ronse binnentrad, om er met de socialistische leider Vandervelde een debat aan te gaan. Slachtoffer van zijn eigen woorden, had hij niet anders gedurfd dan in te gaan op de uitnodiging van de plaatselijke socialistische kandidaat Soudan. Maar zijn agressieve taal joeg de socialistische militanten zozeer tegen hem in het harnas, dat Soudan hem en zijn vrienden langs een keldergat moest helpen ontsnappen⁶⁰. Daarna heeft hij het niet meer gewaagd een socialistische meeting te verstoren. Merkwaardig blijft tenslotte dat hij zich op de katholieke meeting van de Werkmanskring niet heeft hoeven te roeren⁶¹.

Tegen de algemene verwachting in wonnen de katholieken de verkiezingen, ook in het arrondissement Oudenaarde, waar ze met 65 % van de stemmen 3 % vooruit gingen. Volgens de Oudenaardse katholieken viel deze overwinning grotendeels toe te schrijven aan de propagandisten van de Volksbond, wat deze laatste graag beklemtoonde tegenover de conservatieve kiesvereniging van Ronse. In het kanton Ronse had het kartel evenwel de meerderheid behaald, wat toch geen triomf voor de Volksbonders betekende !

De ontgoocheling over de uitslag van de verkiezingen was in de socialistische gelederen zo groot, dat hier en daar spontane stakingen uitbraken en betogingen voor algemeen stemrecht gehouden werden. Op een buitengewoon congres besloot de B.W.P. een wetsvoorstel tot herziening van de grondwet in te dienen, en zij dreigde tegelijk met een staking, die intussen door een comité grondig voorbereid zou worden.

Vindevogel putte zich van juni tot oktober 1912 uit in de bestrijding van het stakingsdenkbeeld. Zeker, hij was geenszins gekant tegen zuiver algemeen stemrecht, maar des te heviger tegen „politieke” staking. Dit was geen wetmatig middel meer, maar pure afdreiging, erger nog, brutaal geweld, zelfs revolutie ! Hij verwees hiervoor naar de tragische woelingen van 1902 en in september beweerde hij dat het gerucht de ronde deed als zouden de socialistische revolvers opkopen. „Welnu, in dat geval wensen we maar één ding : tegen

58. P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 3 april 1912 ; *'t Volk van Ronse*, 7 april 1912 ; *De Verbroedering*, 7 april 1912.

59. *'t Volk van Ronse*, 14 en 21 april en 2 juni 1912 ; *Rechtuit*, 28 mei 1912 ; *De Verbroedering*, 14 en 21 april, 12 mei en 2 juni 1912 ; P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 1 en 8 mei 1912.

60. *'t Volk van Ronse*, 12 mei 1912 ; *De Verbroedering*, 12 mei 1912 ; *De strijd der katholieken van 't arrondissement Oudenaarde - 12 mei 1912* (kiesblaadje) ; P.A.V., *Tegensprekelijke meeting gehouden in het socialistisch lokaal „De Verbroedering”, Ronse, op dinsdag 7 mei 1912, tusschen : MM. E. Vandervelde (soc.), Van Roosbroeck (soc.) en L. Vindevogel (kath.)*, (katholieke brochure), Ronse, 1912, p. 20.

61. *'t Volk van Ronse*, 2 juni 1912.

geweldig straatschuim is maar één middel : dat is geweld tegen geweld te stellen. Zo de socialisten volstrekt willen revolutie maken, dat onze regering dan krachtdadig genoeg optrede opdat de socialisten eens en voorgoed aan hunne revolverargumenten verzaken... Anders is de orde in het land en de maatschappij onmogelijk''⁶².

Toen het socialistische wetsvoorstel in februari 1913 door de meerderheid werd verworpen, zette de B.W.P. de staking in gang, maar schortte al na tien dagen haar actie op. Vindevogel wilde hierin een socialistische nederlaag zien, die te Ronse zo goed mogelijk uitgebuit moest worden : hij riep de katholieke werkgevers op de socialistische militanten door christelijke syndicalisten te vervangen⁶³. Met andere woorden : geel of geen brood !

Na de katholieke verkiezingsoverwinning van mei 1912 gingen zowel de patronale organisaties als de Volksbond meer en meer hun eigen weg. Onder het motto „De katholieke burgers in den kring, de katholieke werklieden in den Volksbond'' verdedigde Vindevogel een afzonderlijke werking, waarvan de politieke implicaties hem niet ontgingen. Betekende een dergelijke autonome werking immers geen gevaar voor de eenheid in de katholieke rangen ? „Wanneer men de mogelijkheid inziet dat de christene arbeidersbevolking eensdaags hare politieke rechten zal eisen, dan heeft men gelijk ; als dat scheuring is in de partij, dan zouden wij wel kunnen scheurmakers worden ; doch voor den oogenblik is daar geen sprake van''. De Volksbonders hadden recht op politieke erkenning, want zij hadden zich, veel meer dan de burgers van de Katholieke Kring, ingezet voor de wetgevende verkiezingen⁶⁴.

In de Katholieke Kring zorgde dit artikel voor enige opschudding. De gevestigde mandatarissen, waaronder burgemeester Delghust, deden de Volksbondseis als de persoonlijke ambitie van een overmoedige jongeling af en scholden Vindevogel uit voor „nen arrivist die langs de rug van 't volk wilde omhoge kruipen''⁶⁵. Om de gemoederen te laten afkoelen, werd de kwestie voorlopig begraven in een paritair samengestelde commissie. Maar na de socialistische algemene staking, die voor enige afleiding zorgde, werden Vindevogels uitvallen tegen het „vals en huichelachtig aalmoezen geven'' en de ermee gepaard gaande „gulden koordekens'' almaar scherper⁶⁶. Ze versnelden ongetwijfeld de splitsing van de katholieke sociale actie te Ronse in twee duidelijk onderscheiden groepen : enerzijds de paternalisten, gegroepeerd rond de Spaarkas (de Werkmanskring werd opgedoekt) ; anderzijds de syndicalisten,

62. 't Volk van Ronse, 23 juni tot 27 okt. 1912 ; *Rechtuit*, 28 juni, 26 juli, 30 aug. en 27 sept. 1912.

63. 't Volk van Ronse, 23 maart tot 4 mei 1913 ; *Rechtuit*, 28 maart, 25 april en 29 mei 1913.

64. R.A.R., *Verslagboek Werkmanskring*, 5 en 26 aug. 1912 ; *Rechtuit*, 27 sept. en 18 okt. 1912.

65. 't Volk van Ronse, 22 dec. 1912.

66. *Rechtuit*, 25 april, 29 mei en 27 juni 1913.

gegroepeerd rond een geradicaliseerde Volksbond, waarbij zich Goeffers' afgescheurde syndicalisten aansloten; zij zorgden voor een verdere radicalisering⁶⁷.

8. Weg uit Ronse...

In het kader van de groeiende politieke ambities van de Volksbond stichtte Vindevogel in de zomer van 1913 een propagandaclub en lanceerde hij een campagne voor een christelijke bediendenvakbond⁶⁸. Maar eind september vertrok hij naar de Noordfranse textielstad Roubaix, zagezegt om zijn studies in de weefnijverheid te „voltooien”⁶⁹. Hij volgde er een opleiding tot ondernemingshoofd in de „Ateliers de Constructions et Fonderie Veuve Henri Vandamme, Rue du Luxembourg 26”. Een half jaar later vinden we hem als „handelaar” te Brussel, waar zijn oudere zus Julia een slagerij openhield⁷⁰. In een frontbrief van 1916 aan zijn vriend Omer Goebeert laat Vindevogel iets van zijn diepere drijfveren doorschemeren: „Ik ben uit het onderwijs gegaan om vrij te worden; naar Roubaix om tijdelijk mijn brood te winnen; naar Brussel om mij een positie te maken en eens ik vlotte seffens terug — als een onafhankelijk mens — naar den strijd te keren”⁷¹.

De verkiezingsstrijd van mei 1914 bood daartoe de gelegenheid. Vanuit Brussel kwam Vindevogel regelmatig naar Ronse om er de Volksbondscampagne te bezielen⁷². Zoals naar gewoonte fulmineerde hij tegen de vijanden van godsdienst en kerk. Opvallend was zijn gloedvolle verdediging van de onpopulaire militiewet die de algemene dienstplicht had ingevoerd, waarbij hij geen patriottische bombast schuwde. In totaal nam hij 13 meetings voor zijn rekening, maar liet de socialistische ditmaal links liggen⁷³. Al het verkiezingslawaaï ten spijt moesten de katholieken een nederlaag incasseren.

67. R.A.R., *Verslagboek Werkmanskring*, 24 nov. en 29 dec. 1913; 't *Volk van Ronse*, 1 febr. 1914.

68. 't *Volk van Ronse*, 13 en 20 juli en 10 en 17 aug. 1913.

69. 't *Volk van Ronse*, 21 en 28 sept. 1913; *Rechtuit*, 26 sept. 1913. Vanaf 1911 had hij inderdaad de avondlessen van de weefschool voor weversbazen in het St.-Antoniuscollege gevolgd en hij was elk jaar geslaagd met de grootste onderscheiding; 't *Volk van Ronse*, 30 juli 1911, 28 juli 1912 en 27 juli 1913.

70. Papieren H. Vindevogel, Aanbevelingsformulier van genoemde firma, 31 maart 1914; en Militaire identiteitskaart Leo Vindevogel, stamboeknummer 4656.

71. L. Vindevogel aan Omer Goebeert, afgestempeld op 3 juli 1916; P.A.V.

72. Zowel in 't *Volk van Ronse* als in *Rechtuit* verschenen vanaf april 1914 zijn artikelen onder het pseudoniem „Ri-Ri”. Een paar ervan besloot hij met zijn oude leuze „De Volksbond boven”; 't *Volk van Ronse*, 19 april 1914; *Rechtuit*, 30 april 1914.

73. 't *Volk van Ronse*, 19 en 26 april, 3, 10, 17 en 24 mei 1914.

Vindevogel achtte het ogenblik gunstig om te pleiten voor een standenvertegenwoordiging in de katholieke partij. De partij moest in drie standen opgesplitst worden : die van de handelaars en industriëlen, die van de boeren en die van de arbeiders. Elke groep zou daarbij plaatsnemen op een kartellist bekomen naargelang het kiezerspotentieel waarover hij beschikte. In afwachting stelde Vindevogel de katholieke kandidaten voor een duidelijke keuze : „ voor 't werkvolk te stemmen of ons eigen kandidaten te geven ”⁷⁴. De oorlog zou die keuze enige jaren uitstellen, maar ze dan onontwijkbaar maken.

9. Naar het front

Eerder dan hij zelf gedacht had, kreeg Vindevogel de kans zijn patriotische gevoelens die hij tijdens de verkiezingsstrijd zo luid verkondigd had, met daden te bewijzen.

Op 28 juni 1914 werd de Oostenrijkse troonopvolger door een Servisch nationalist te Serajevo vermoord. De Oostenrijkse invasie in Servië een maand later zette het mechanisme van de bondgenootschappen in werking : de Alliantie Oostenrijk-Duitsland stond tegenover de Entente Rusland-Frankrijk-Groot-Brittannië. Ook het neutrale België werd meegesleurd in de draaikolk van de „ Grote Oorlog ”.

In 't *Volk van Ronse* van 2 augustus gaf Vindevogel zijn visie op de internationale crisis : „ En zo zien wij dat er, om een klein moordenaarsvolk, dat beter barbaars zou heten dan beschaafd Europees, dat een Europese oorlog zou kunnen ontstaan. Wij menen dat Oostenrijk en het Drieverbond in volle recht zijn, indien Oostenrijk zich bepaalt Servië ene les te geven... 't Is bewezen dat Servië een barbaars volk is, dat maar getemd kan worden door er eens met den martinet op te zitten. Het weze dan zo ”. Dat de Russen zich opwierpen als beschermers van de Slaven vond hij grotesk. En de Polen dan ? En waarom weigerden ze de vrijheid aan de Finnen ? Wat hadden ze verloren in Siberië, Mantsjoerije, Perzië... ? „ De Russen hebben daar niets te doen ; de moord van Serajevo en de straf der plichtigen gaat Oostenrijk en Servië aan en anders niemand. De houding van Duitsland is hier de schoonste en rechtzinnigste. De Franse bladen zijn oprecht zot tegenwoordig en de Engelse zouden beter hun consciëncie onderzoeken en zich de onrechtvaardigheden herinneren die zij op onze stamgenoten de Boeren in Transvaal pleegden ”. Zijn overzicht van de internationale betrekkingen besloot hij met vaderlandslievende slogans als „ België boven ”, „ Belgen zijn en blijven we ” en „ Leve het leger ! ”⁷⁵.

Vindevogel sympathiseerde dus met Oostenrijk en Duitsland, zoals de algemene katholieke opinie, een passieve keerzijde van zijn afkeer t.o.v. het radi-

74. 't *Volk van Ronse*, 31 mei en 14 juni 1914 ; *Rechtuit*, 29 mei en 31 juli 1914.

75. 't *Volk van Ronse*, 2 aug. 1914.

cale Frankrijk, een afkeer die vanuit zijn clericalisme en flamingantisme begrijpelijk is. Enig spoor van bewondering voor Duitsland konden we in zijn geschriften tot 1914 nergens terugvinden. De Britten tenslotte wantrouwde hij omwille van hun alliantie met de Fransen en hun politiek tegenover de „Boeren” in Zuid-Afrika. Vóór alles hoopte hij dat België neutraal kon blijven. Zijn vaderlandslievendé ontboezemingen en zijn plots enthousiasme voor het leger moeten in dit licht gezien worden.

Op 4 augustus 1914 vielen de Duitse legers toch in België binnen. Meegesleurd in de golf van vervoering die het land overspoelde, voegde de 25-jarige Vindevogel de daad bij het woord en hij meldde zich 's anderendaags bij het leger⁷⁶.

Zijn vriend en medestander in de Volksbond Octaaf Goebeert schreef in 1915 : „Leo Vindevogel was zedelijk gedwongen soldaat te worden als gevolg zijner prachtige meetingen die hij in den laatsten kiesstrijd gaf over vaderlandsliefde en de nieuwe legerwet”. Dit wordt bevestigd door wat Vindevogel zelf aan Omer Goebeert in zijn frontbrieven opbiechtte : „Wanneer te Brussel mijn eer en toekomst op 't spel stonden kon ik nooit op den trein aan iets anders denken dan aan den Volksbond”. Hij blijkt dus geen mobilisatiebevel opgevolgd te hebben, maar schijnt er een erezaak van gemaakt te hebben⁷⁷. Zijn oudstrijderschap zou later overigens ten goede komen aan zijn politieke carrière, waarvoor hij al een jaar eerder zijn onderwijzersloopbaan had opgegeven. Verder was er zijn patriotisme, waarvan hij tijdens de verkiezingscampagne en in de crisistijd zo luidkeels blijk gegeven had, de verontwaardiging over de Duitse inval, het feit dat hij op dat ogenblik vermoedelijk geen vast werk had, en tenslotte de overweging dat de oorlog maar enkele maanden zou duren.

10. Besluit

Wij willen deze bijdrage besluiten met een korte evaluatie van Vindevogels rol in de groei van de Ronsese christen-democratie vóór 1914 en met een poging tot profieltekening van de jonge Vindevogel.

Behalve als secretaris van de Volksbond (1907-1913), trad Vindevogel enkele keren op als organisator en promotor van nieuwe maatschappijen, zoals de propagandaclub, de winkeliersbond en de bediendenvakbond. Ook was hij actief in de harmonie en bij de oprichting van een toneelbond in 1912⁷⁸.

Vóór alles was hij de propagandist, zowel in woord als in geschrifte : hij schuwde geen debat en beschikte over een scherpe pen ! Zijn ideologie ver-

76. P.H.V., Militaire identiteitskaart Leo Vindevogel.

77. R.A.R., *Organisatie van de politieke actie...*, z.p. 1915 ; L. Vindevogel aan Omer Goebeert, afgestempeld op 3 juli 1916 ; P.A.V.

78. Schriftelijke mededeling H. Vindevogel, 8 juni 1981 ; Voor de oprichting van de toneelbond, zie *'t Volk van Ronse*, 11 aug. tot 22 sept. 1912.

toonde een osmose van clericalisme, flamingantisme en christen-democratie. Wat het laatste betreft, liet hij zich aanvankelijk kennen als mutualist, evolueerde mettertijd naar de vakbondswerking, maar verloor vanuit zijn politieke ambitie toch ook de kleine burgerij, winkeliers, bedienden en boeren, niet uit het oog. We krijgen de indruk dat hij als katalysator optrad tijdens de beslissende ontvoedingsfase van de Ronse christen-democratie vlak vóór de Eerste Wereldoorlog.

Over zijn gezins- en privéleven vernemen we uit de bronnen bijna niets. Er is namelijk zo goed als geen familiale correspondentie bewaard. Desondanks deze poging tot karakterschets.

De streng katholieke opvoeding die Vindevogel zowel thuis als in de normaalschool genoten heeft, schijnt haar uitwerking niet gemist te hebben, zoals blijkt uit zijn rotsvaste religieuze overtuiging. Onder zijn vrienden telde hij trouwens verscheidene geestelijken, te Ronse vooral priester-leraar Aimé Duyck, die ook in de studiekring actief was, en de vlaamsgezinde superior van het Sint-Antoniuscollege Charles Poppe⁷⁹. Verder onderhield hij goede relaties met de leraar van de weefschool H. Van den Bogaert, bij wie hij logeerde toen hij in Roubaix werkte. Daarnaast waren zijn directe vrienden te Ronse de drukkers Goebeert, vooral Octaaf, maar ook Omer. Maar bovenal zal zijn broer Alfred wel zijn rechterarm geweest zijn. Zijn vrienden zocht hij dus vooral onder de ontwikkelde kleine burgerij.

Een oude wijsheid zegt dat men om zichzelf te leren kennen, naar zijn tegenstanders moet luisteren. Naar aanleiding van de politieke eisen die Vindevogel in 1913 begon te formuleren, verweet burgemeester Delghust hem een „arrivist” te zijn. In een tijd waarin kleine burgers meer inspraak vroegen en zich aan het hoofd van politieke en sociale bewegingen stelden, valt dit verwijt vanwege de gevestigde politieke klasse licht te begrijpen. Vindevogels onstuitbaarheid en onblusbare ambitie waren trouwens van aard dergelijke indrukken te versterken.

En voor die ambitie had hij veel over! Er waren allereerst de lange wekelijkse bestuursvergaderingen, die vaak tot zo laat in de nacht duurden, dat enkele bestuursleden, wellicht onder druk van hun gezin, hun ontslag aanboden⁸⁰. Tegen 1912 was er bijna elke dag van de week een vergadering van een of andere Volksbondsmaatschappij, waarin Vindevogel dikwijls een leidende functie vervulde⁸¹. In de verkiezingsperiodes waren er dan nog de meetings; het ge-

79. Interview met de heer G. Cordier, 6 okt. 1980; Charles Poppe (Stekene 1875-? 1947): superior Sint-Antoniuscollege te Ronse van 1907 tot 1925, later deken van Gent; B.A.G., *Curricula vitae*...

80. P.A.V., *Verslagboek Volksbond*, 2 dec. 1908.

81. Maandagavond vanaf 19.30 uur: harmonie; dinsdagavond vanaf 20.00 uur: Sociale Studiekring; woensdagavond vanaf 20.00 uur: bestuursvergadering Volksbond; zaterdagavond vanaf 20.00 uur: toneelbond; *Rechtuit*, 30 aug. 1912.

beurde wel eens dat de debaters 's nachts te voet naar huis kwamen, omdat de trams niet meer reden⁸².

Maar Vindevogel had het er voor over. Hij werd trouwens vanuit zijn strijd-
lustige natuur gedreven tot actie: „Ik kan niet meer buiten den strijd le-
ven!... Ik voel dat ik buiten den strijd nooit gelukkig zal zijn...”, schreef hij
in juni 1916 aan Omer Goebeert⁸³. Zijn strijdlust bleek trouwens ook uit de
scherpe bewoordingen en de soms radicale stellingnamen in zijn artikels. Zijn
onstuimigheid bracht hem zelfs af en toe in een moeilijke positie, zoals in
1912, toen hij onmiddellijk de uitdaging van de socialist Soudan aanvaardde
om naar een meeting in het socialistische Volkshuis te komen en er de degens
te kruisen met „patron” Vandervelde. Hij durfde niet anders dan zich aan
zijn woord te houden. Evenzo vergaloppeerde hij zich tijdens de campagne
voor de militiewet in 1913 en de kiesstrijd het jaar daarop, zodat hij zich bij
het uitbreken van de oorlog enkele maanden later zedelijk verplicht voelde
naar het front te trekken. Meer dan één keer werd hij het slachtoffer van zijn
eigen woorden. Maar hij nam telkens zijn verantwoordelijkheid op: een woord
was voor hem een woord.

Vindevogel verschijnt ons als een zelfverzekerd, idealistisch, radicaal, eigenzin-
nig en bijwijlen onstuimig man. Maar is dit wel de echte Vindevogel?

Puistraat 5, 9700 Oudenaarde

PAS VERSCHENEN

Dr. Koen HULPIAU, **René DE CLERCQ (1877-1932)**. Een monografie.

Een uitgave van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en
Letterkunde.

Dit lijvig werk van 480 blz. kost 1.250 Fr. en is te bestellen op het Se-
cretariaat van de Academie, Koningstraat 18, 9000 Gent.

82. *'t Volk van Ronse*, 2 juni 1912.

83. L. Vindevogel aan Omer Goebeert, brief afgestempeld te Terneuzen op 3 juli 1916; P.A.V.